

Wat u in huis moet halen om **asociaal** te zijn

DS WEEKEND BLZ. 20

DAGBLAD / EDITIE
VLAAMS-BRABANT
85STE JAARGANG, NR. 87
BELGIË € 2,00
NEDERLAND € 2,50
LUXEMBURG € 2,20
GROOT-BRITANNIË £ 1,6
WWW.STANDAARD.BE

ZIE DS2

De Standaard

ZATERDAG 12, ZONDAG 13 APRIL 2008

Mijn kind wil dood

'Almaar meer ouders komen om hulp vragen omdat hun kind zegt dat het dood wil', zegt een therapeute. Als kinderen seismografen zijn van wat in de maatschappij beweegt, dan gaat het niet de goede kant uit.

VAN ONZE REDACTEUR

KAREL VERHOEVEN

BRUSSEL | 'Misschien bedoelen die kinderen dat letterlijk. Maar ik lees het als een diepe wens naar rust', zegt de psychotherapeute An Michiels, die zich toelegt op hooggevoelige kinderen.

Psychologen en therapeuten krijgen uitgebluste of door woede verkrampte kinderen in hun praktijk. Die schreeuwen uit hoe eenzaam ze zich voelen. De grond is hen vanonder de voeten geslagen, na de scheiding van hun ouders of het versplinteren van hun familie zijn ze hun veilige thuis kwijt, co-ouderschap blijkt veel lastiger voor de kinderen dan ouders aannemen. En dan is er nog het helse ritme van school, opvang, sport of muziekklas, van ouders die zelf opgejaagd door het leven moeten. Almaar meer kinderen lijden aan psychische aandoeningen, melden kinderpsychiaters. Ouders weten geen blijf meer met kinderen van zeven die uitgeblust zijn. Gevoelige kinderen zijn als de kanaries in de steenkoolmijnen, denkt Michiels. Met onverklaarbare boosheid of een grenzeloos gevoel van ongelukkig zijn signaleren ze dat de druk van deze maatschappij te hoog wordt, een maatschappij die zich afsluit voor emoties.

Onder jonge tieners woedt een merkwaardige rage van hyperemotionaliteit, merkt dan weer de Kinderen Jongerentelefoon. Vooral op chatsites laten pubers zich meeslepen in de emo-rage, een nieuw soort *gothic*. Emo's komen op voor hun gevoeligheid. Meisje en jongens van amper tien jaar flirten met de doodsgedachte, verheerlijken zelfverwonding, vooral snijden en kerven in de onderarmen. 'We nemen elke melding ernstig', zegt een beantwoorder van de

Kinderen van amper tien verheerlijken zelfverwonding, om de pijn te vergeten

Kinder- en Jongerentelefoon. 'Maar als we doorvragen, weten de meesten niet waarom ze zichzelf verwonden. Ik voel mij niet goed in mijn vel, krijg je te horen, of ik snijd om de pijn te vergeten. Hun vriendin snijdt ook. Wij beginnen te denken dat het een lugubere hype is. Het is in elk geval een extreme reactie op de tegenslagen die ze ervaren. Ze leiden ons naar sites waar dood en pijn ontstellend geromantiseerd worden. Ouders contacteren ons geschokt. We hopen dat het internet virtueel blijft en dat de drang tot overdrijven speelt. Maar we krijgen deze zomer ongetwijfeld vragen over hoe ze littekens op hun onderarmen kunnen maskeren.'

Preventiecentra rekenen dat één op de tien Vlaamse tieners zichzelf pijn doet of een poging tot zelfdoding heeft ondernomen. In België ontnemen 2,5 keer meer jongeren zich van het leven dan in Nederland. Vergelijkend onderzoek aan de UGent schrijft dat verschil vooral toe aan het onvermogen van Vlaamse jongeren om over emoties te praten en om hun frustraties te uiten. Nederlandse jongeren slagen er veel beter in om te zeggen wat hen op de lever ligt.

Blz. 2 > commentaar.

DS Weekend blz. 4-10 > Zo kwaad op de wereld.

MAGAZINE DE GROTE EXPO 58 SPECIAL

mode, design
auto's & fiftiesnostalgie

ONVERANTWOORD NOSTALGISCH

De Standaard en KBC
vieren 50 jaar Expo '58

'De grote ommekeer', het ultieme Expo '58-boek

9,95 euro
i.p.v. 35 euro

ds De
Standaard

KBC

De Standaard en KBC, partners van 'De grote ommekeer'

Hoe vertrouwd bent u met Vermogensbeheer 2.0?

Van Lanschot Bankiers
1737

Uw vermogen vraagt om een persoonlijk antwoord.
Contacteer ons via info@vanlanschot.be of www.vanlanschot.be

Antwerpen | Brussel | Gent | Hasselt | Kortrijk | Lanaken | Turnhout

BINNENLAND 4-14
BUITENLAND 15-19
CULTUUR 37-41, 48
ECONOMIE E1-E12

OPINIE 20-23
REGIO 24-25
SPORT 26-31
TELEVISIE 44-47

EN VERDER: adressen 36,
bebouwde com 42-43, kruis-
woordraadsel 2/45, rouw-
berichten 32, strips 2/47.

UITGEBREID WEERBERICHT 43
Kust wisselvallig .....5-12°C
Midden-België wisselvallig .....4-12°C
Kempen wisselvallig .....3-14°C

FOCUS

Alles hebben ouders over voor hun kind. Niets lijken kinderen nog te kort te komen, niets materieels in elk geval. Dat maakt het des te tragischer dat therapeuten en psychologen schrikken over hoeveel doodongelukkige kinderen ze te zien krijgen. Plotseling gedragen ze zich niet netjes meer,

HOE WORDT EEN KIND

ze krassen in zichzelf of slaan wild om zich heen. En de ouders begrijpen het niet. Zoveel woede, terwijl toch alles geregeld was? Hier volgt het relaas van hoe het gevoelige kinderen vergaat in een ongevoelige wereld.

Karel Verhoeven, illustraties Ruben L. Oppenheimer

ZO ONGELUKKIG?

Nele, de moeder van de hoogsensitieve Maarten: 'Toch is het fantastisch om zo'n kind te hebben.' © Wouter Van Vooren

FOCUS

GEVOELIGE KINDEREN
VERLIEZEN DE PEDALEN

Zo kwaad op de wereld

Een kindertijd is gelukkig. En als een kindertijd ongelukkig is, dan is dat een accident van de maatschappij, een jammer geval van armoede, verwaarlozing of misbruik.

Wel, dat was misschien zo, zeker in de herinnering, maar het is niet meer zo. Steeds meer kinderen zijn nu zo ongelukkig dat ze roepen: ik wil dood. Ze hebben een mama en een papa, het ontbreekt hun niet aan zorg en aandacht, luxe of comfort. En toch lukt het niet tussen hen en de wereld. Dat maakt hen boos en gefrustreerd, rusteloos en woedend, of gelaten en apathisch. Ze snijden en kerven zich in de armen, slaan zich op het hoofd, krabben en kloppen om zich heen. Ze vinden het ondraaglijk om op te groeien in deze wereld, die te hard voor hen is en waarin ze niet kunnen aarden. 'Soms denk ik dat ik per ongeluk op deze wereld terechtgekomen ben', schrijft Femke in haar dagboek.

In het konijnenhok

Neem Maarten. Maarten Decaestecker (*Maarten staat er zelf op dat zijn volledige naam in de krant komt, nvdv*) is een opmerkelijk pientere jongen. Wil alles weten, zoekt alles op, onthoudt alles. De wereld maakt zo overweldigend veel indruk op hem dat hij het soms niet meer aankan.

In de kleuterklas ging het goed, maar het eerste studiejaar werd een beproeving. Hij sloeg in een knoop. Het liep zo fout met Maarten - nu is hij negen - dat hij na het eerste schooljaar nog amper sliep. Daardoor werd hij ondraaglijk moe. Het was grote vakantie, putje zomer, de hondsdagen van einde juli. De ene woedeaanval volgde op de andere, Maarten werd één verkrampte brok agressie. En tussen de driftbuien door werd hij apathisch. 'Ik ben mijn levenslust verloren', vertelde hij aan zijn ouders.

Maarten praat als een wijze volwassene, hij heeft een grote woordenschat om zichzelf te beschrijven. Wat moesten ze met die jongen, vroegen zijn moeder, Nele,

FOCUS

>>

en zijn vader, Karel, zich af. Nele Burggraave is kleuterleidster, Karel is opvoeder-begeleider bij volwassenen met een verstandelijke beperking. Ze kennen kinderen. Ze dachten aan een depressie. De burens gingen op reis en vroegen of Maarten op hun konijn kon passen. Ze brachten het konijn in een hok, dat ze achter het huis op het gazon zetten. Maarten ging met het konijn praten. Hij kroop in het hok en zei 'ik ga slapen', en hij sliep twee uur in het hok in de blakende zon. Hij sliep als een blok. Toen hij weer wakker werd, was hij een ander kind: hij was weer zichzelf.

'Dieren begrijpen mij', zegt Maarten, 'en ik begrijp dieren. De mensen begrijpen mij niet.' Hij méént het als hij zegt dat hij met dieren kan praten, en dat mensen hem niet begrijpen. Ik ben anders dan de andere kinderen, zegt hij. Hij neemt problemen bijvoorbeeld zeer ernstig. Niet alleen zijn eigen problemen, ook de wereldbranden, waarvan hij elke dag op televisie de beelden ziet. Die blijven in zijn hoofd tolleren. Oorlog, moorden, de opwarming van de aarde: 'Mensen doen dat, en ik ben een mens, dus ik ben mee verantwoordelijk', zegt hij, met rechte rug op de stoel aan de huiskamer tafel. 'Dat maakt mij soms zeer ongelukkig. De wereld is niet zo mooi als jullie denken.'

Niet ongewoon voor een kind om dat op te merken. Maar bij Maarten leidt dat tot crisissen van wanhoop en agressie. En dan roept hij: 'Ik wil niet meer leven. Ik ga zelfmoord plegen.'

Voor de school kan hem danig frustreren. De sociale druk ligt er hoog voor hem: presteren, competitief zijn, dat ligt hem niet. Hij is een makkelijk slachtoffer voor pesters. Hij voelt elk verwijt mescherp aan. Is de sfeer slecht in de klas of is de leraar boos, dan voelt hij zich persoonlijk verantwoordelijk. En hij krijgt dan een uitbrander omdat hij op die sfeer reageert. Hij komt dan gefrustreerd, uitgeput en neerslachtig thuis. 'Ik voel mij dan heel slecht, zo ongelukkig.' En weer roept hij de dood aan. 'De eerste keer dat je zoiets hoort, sta je te daveren op je benen', zegt Nele, zijn mama. 'Veel kinderen zeggen weleens dat ze dood willen. Maar hij bedoelt het letterlijk.'

Speelhoek

Maarten wordt helemaal niet aan zijn lot overgelaten. Integendeel. Een indrukwekkend vangnet is onder hem gespannen. GOK-leerkracht (gelijke kansen), CLB (Centrum voor LeerlingenBegeleiding), directeur, klastitularis en zorgcoördinator bespreken zijn toestand op kernteamvergaderingen en tijdens MDO's (multidisciplinair overleg). Want scholen draaien het hoofd niet meer weg bij ADHD, dyslexie, autisme of dyscalculie. Al 'lijdt' Maarten niet aan zo'n duidelijk bestempeld 'aandoening', toch heeft zijn zorgcoördinator voor hem een stappenplan uitgewerkt in een speciaal schriftje.

Els Vanlauwe, alias Juf Els, toont in een zonnig klaslokaaltje in de basisschool De Mote, in Ieper, hoe ze kinderen opvangt voor wie het allemaal even te veel wordt. In een hoekje, tussen kantoorkasten, heeft ze op een mat kussens gelegd: naast de reken- en de taalhoek is dit de speelhoek. Daar luistert ze tijdens de speeltijd naar wat hun dwarszit: plagerijen en pesterijen, waarom ze zich niet lekker voelen, twijfelen over zichzelf, zich te min vinden. 'Ik ben een luisterend oor', zegt juf Els, die als zorgcoördinator in drie lagere scholen in Ieper, Koksijde en Poperinge advies geeft aan leraren en directie. 'De kinderen zijn opgelucht dat er iemand is die hen niet veroordeelt voor de twijfels en onzekerheden die ze hebben.'

Ze leest met hen boekjes als *Jef de muis is nooit kwaad en dat is heel erg*, of *Pol de muis is bang en dat is heel gewoon*. 'Ik probeer hen te wapenen, hun sociale en emotionele vaardigheden bij te brengen.' De machtige leeuw wordt geplaagd door de sluwe vos en gaat zitten huilen. De kraai komt en zegt de leeuw dat hij niet moet huilen maar brullen. Je moet doen wat in je karakter ligt. Wie ben jij in dit verhaaltje?

Hoogsensitief

De kwestie met kinderen als Maarten is juist dat het geen brullende leeuwen zijn. Het zijn zulke gevoelige kinderen. Dat weten zijn ouders ook goed. Toch begrepen ze hun zoon niet. Waarom loopt hij weer naar boven als het

bezoek aankomt? Waarom ontploft hij als hij met andere kinderen speelt op drukke feesten?

Tot ze in het onderwijstijdschrift *Klasse* een artikel lazen over HSP, een van de nieuwe buzzwords onder ouders. HSP staat voor Hoogsensitieve Personen. Het concept komt van de Amerikaanse psychologe Elaine Aron. Aron raakt duidelijk een snaar. Ze heeft in het Nederlandse taalgebied al 200.000 boeken verkocht over hoogsensitiviteit. Ook naar de normen van de populaire psychologie is dat een ontzagwekkende oplage. Van *Het Hoogsensitieve Kind - Help je kind op te groeien in een wereld die hen overweldigt* is zopas de achtste druk uit in een goedkope paperback.

HSP's heten in de gewone omgang intuïtieve mensen: ze heten opmerkzamer, omzichtiger, bedachtzamer, vaak frêler ook, zachter en gevoeliger. Ze voelen intenser, ruiken of smaken scherper, merken meer op, reflecteren meer, voelen anderen beter aan. Het zijn heel diverse karakter-

trekken, die Aron samenbrengt onder een nieuwe noemer: *hoogsensitief*.

Het is een interessante metafoor, breed genoeg zodat velen zich erin kunnen herkennen. Want de ene hoogsensitieve persoon die geen aansluitende kleren verdraagt of die in winkelcentra gek wordt van de drukte, de muzak en artificiële geuren, is niet de andere, die een opmerkelijke empathie heeft. Maar Aron bedoelt het niet alleen als metafoor: met een biogenetische uitleg, enkele concepten uit de neurologie, wat evolutionaire speculatie en een streepje cultuurtheorie maakt ze van 'hoogsensitiviteit' een mens-type. De tweedeling tussen hooggevoelig en gewoon gevoelig is haast even ingrijpend als die tussen man en vrouw, zegt ze aan de telefoon uit San Francisco. Tachtig procent van de mensen is gewoon gevoelig, twintig procent is hooggevoelig.

'Het is geen aandoening', herhaalt ze, 'nog minder een ziekte, integendeel: hoogsensitiviteit is een

gave.' Hooggevoeligen zijn creatief, nauwgezet, erg gewetensvol, slim en intuïtief, een zegen voor de wereld, waarin almaar meer de daadkracht telt, waar de harde competitie agressie en impulsiviteit beloont, waar gevoeligen het etiket 'overgevoelig' krijgen. Het is een wat vergiftigd geschenk. Het maakt het leven intenser, interessanter ook, maar niet makkelijker. HSP's zijn veel vatbaarder voor depressie, leerde Aron uit haar onderzoek en klinische praktijk. Ze zijn kwetsbaar in een ongevoelige wereld.

Fantastisch

'Dat is Maarten, wisten we meteen toen we het lazen', zegt Nele. Nele woonde een workshop bij voor hooggevoelige volwassenen. 'Ik heb hard gehuild toen ik thuis kwam. Al die ongelukkige mensen. Kunnen we Maarten dan geen andere toekomst geven?'

Tegelijkertijd was dat nieuwe label een opluchting: 'Eindelijk kunnen we hem begrijpen. Hij is niet alleen!' zegt Karel, Maartens

'IK HOOR KINDEREN ZEGGEN: IK WEET NIET OF MIJN MAMA EN PAPA MIJ GRAAG ZIEN. DAN BREEKT OOK MIJN HART'

Maarten Decaestecker: 'Dieren begrijpen mij, de mensen niet.' © Wouter Van Vooren

vader. En of HSP nu te breed of te artificieel is als benaming, zal de ouders worst wezen. Het biedt een uitweg.

De uitvoerige tips over de manier waarop je kunt omgaan met HSK's (hoogsensatieve kinderen), werken écht voor Maarten. Ze kunnen zich beter inleven in wat hij doormaakt en waarom hij 'anders' reageert. Ze kunnen hem ervoor behoeden om overgestimuleerd te raken. Ze kunnen weer zien waarin hij zo bijzonder is, zijn ontroerende zorgzaamheid, grote intelligentie, heerlijke verbeelding en creativiteit.

'Het is fantastisch om zo'n kind te hebben', zegt Nele, terwijl haar dochter en andere zoon buiten krijgertje spelen en dat de buurt luidkeels laten horen. 'Nee, Die zijn niet hooggevoelig', lacht ze. Dankzij het HSP-idee hebben ze vooral een therapeute gevonden die erin slaagt om echt tot Maarten door te dringen. Als het hem te hoog zit en als zij machteloos staan, kan hij bij haar tot rust komen.

Kanaries

'Veel kinderen kunnen vreselijk kwaad worden op de wereld', zegt An Michiels, de psychotherapeute van Maarten. 'Ze zitten met een hoop verdriet. Maar ze houden zich in, ze willen hun ouders tegen hun verdriet beschermen. Vroeg of laat komt het er toch uit, als ongerichte, blinde woede.'

Tijdens de vakanties organiseert Michiels kampen voor hooggevoelige kinderen. In de paasvakantie hielp ze twaalf kinderen, onder wie Maarten, 'in hun sterkte te zetten'.

Want veel kinderen zijn aan het eind van hun Latijn. Uitgeblust, opgebrand, bekaf. Ouders klagen dat de kinderen altijd moe zijn, maar niet kunnen slapen, alles vergeten, overactief zijn, of juist apathisch. 'Kinderen van zeven of acht zijn al hun energie kwijt. Laatst had ik een jongen van twaalf met de symptomen van een burn-out.'

'Almaar meer ouders komen om hulp vragen omdat hun kind zegt

VEEL
KINDEREN
ZITTEN AAN
HET EIND
VAN HUN
LATIJN.
UITGEBLUST,
OPGEBRAND,
BEKAF.

Brief van Femke

Dag ...

ik zou je iets willen vragen over een probleem waarmee ik zit. Ik heb nu al een eind last van 'acute' migraine en het valt op dat ik telkens een nieuwe aanval krijg als ik met de stress van school te maken krijg.

Ik voel me ook niet goed meer op school en daarom zou ik graag volgend jaar naar een andere school verhuizen, want ik heb echt geen idee waarom ik hier in Ieper zou blijven, de enige echte vriendin die ik daar had gaat volgend jaar ook weg...

Omdat ik niet weer in hetzelfde straatje wil belanden, zou ik graag naar een Freinet-school gaan (of een andere school waar ze me zullen begrijpen) want ik zie het niet zitten om nog eens 3 jaar verder te gaan zoals het nu is. Een internaat zou geen probleem zijn voor me. Daarom zou ik graag weten welke school meer geschikt zou zijn voor mij.

Soms wil ik gewoon niet zijn waar ik ben. Mama ziet dat eigenlijk niet goed zitten omdat ze denkt dat ik zo weer voor mijn problemen vlucht en dat ik toch verder zal moeten in de 'echte wereld', maar ik vind niet dat ze het zo mag opvatten omdat er voor mij nooit een onderscheid is geweest tussen de echte wereld en 'mijn wereld' omdat er voor mij eerder een wereld bestond met een situatie en een sfeer waar ik me wel goed voel en een wereld waar ik me slecht voel en waar mensen mijn signalen en gevoelens niet oppikken of waarderen, ergens waar ze daar te oppervlakkig en bot voor zijn, en soms is de grens tussen die 2 werelden gewoon erg vaag en rafelig. Daarom heb ik ook nooit een hobby erg lang uitgehouden, soms voel ik me dan heel even goed in de groep en hoe slecht ik me daarna voel doet er niet meer toe ik denk dan dat het aan mezelf ligt en dat ik maar sterker moet zijn en volhouden, maar die momenten waarin ik me goed voel worden dan zeldzamer en zeldzamer en op den duur voel ik me gewoon zo slecht dat ik er ziek van word. Soms denk ik gewoon dat ik geen echt mens ben maar dat ik gewoon ergens vandaan kom waar iedereen elkaar begrijpt en dat ik per ongeluk op deze wereld terecht ben gekomen, en hoe hard ik er ook voor vecht, ik raak niet terug van waar ik kom. De mensen zeggen soms dat ik op de wereld ben gekomen om de mensen om me heen iets te leren, maar misschien wil ik dat gewoon wel niet. Ik hoor soms liedjes of gedichten die meer van mijn gevoelens kunnen uiten dan wat ik ooit met woorden zou kunnen zeggen. Communiceren is soms zo moeilijk dat de mensen me gewoon verkeerd begrijpen en me dan gaan beoordelen op een oppervlakkige manier en me zien als een persoon die ik totaal niet ben. Als ik het zou kunnen dan zou ik mijn gevoelens telkens weer in een tekening of een liedje gieten en het aan de hele wereld laten zien of horen maar dat kan niet en soms zijn woorden gewoonweg niet genoeg om te tonen hoe ik me voel. Daarom maak ik ook zoveel poppen denk ik, ze tonen gewoon hoe ik me een bepaald moment heb gevoeld.

Het zijn gevoelens die ik in een mal heb gegoten en naar deze wereld heb gebracht, maar vreemd genoeg begrijpen mensen ze zelfs niet op die manier. Misschien moet ik hier op aarde gewoon mijn taak volbrengen en de mensen iets proberen te leren over zichzelf en over hun en mijn gevoelens, zodat de wereld eindelijk ook een thuis kan worden voor mensen die hetzelfde voelen als ik.

Ik hoop dat mijn tranen, uit het diepste van mijn hart, deze oppervlakkige en wrede wereld iets mogen leren.

De woorden die ik nu schreef zijn geen gevoelens, maar het zijn wel de beste woorden die ik ooit heb gebruikt om te zeggen hoe ik me voel.

Dat de wereld iets mag leren van mijn hopeloos verdwaalde ik.

Femke (13) schreef dit in een e-mail aan haar therapeute, An Michiels

FOCUS

>>

dat het dood wil', zegt Michiels, in haar stille huis aan een bosrand bij Westvleteren. 'Misschien bedoelen die kinderen dat letterlijk. Ik lees het als een diepe wens naar rust.'

Een hels levenstempo van maandag muziekles en dinsdag zwemmen, woensdag ballet en donderdag dictie en zaterdag jeugdbeweging put gevoelige kinderen uit, ervaart Michiels. Maar vooral ruzies thuis, scheidingen, spanningen in nieuw-samengestelde gezinnen wegen door.

'Co-ouderschap is vaak nefast voor gevoeliger kinderen. Ze worden er zo doodmoe van om altijd de koffer klaar te moeten hebben. Ans, een jongen van twaalf, moest elke woensdag verhuizen. Hij werd er gek van om midden in de week ontworteld te worden. Een kleine aanpassing, zoals de verhuizing naar zondagavond verschuiven, bracht voor Ans al meer rust. Maar de ouders begrijpen dat zo moeilijk: "Het was toch netjes geregeld?"'

De kinderen trekken zich terug in zichzelf. 'Ze zijn hun heimat kwijt. Ze kampen met een ontroostbaar gevoel van eenzaamheid. Ze staan alleen op de wereld en kunnen dat aan niemand vertellen.'

Gevoelige kinderen zijn als de kanaries in de koolmijnen, denkt Michiels. Zij voelen het eerst aan dat de druk van deze maatschappij te hoog wordt, een maatschappij die zich afsluit voor emoties, ondanks het vele geklets erover.

Vat vol emotie

Zoals de kanaries geven ongelukkige kinderen signalen, niet eens subtiele signalen. Kinderpsychiaters melden een toename aan psychologische problemen bij kinderen. De kinder- en jongerentelefoon krijgt almaar meer vragen over zelfpijniging en over zelfdoding. Kinderen zijn kwaad, hun boosheid ontaardt in woede, die richten ze op zichzelf en op hun gezin. Als een vat vol opgekropte emoties en frustratie komen ze ook bij psychotherapeute Lut Celie op consultatie, in de rust van een begijnhof in Gent. *Luister eens naar mij!*, zo heet het ontroerende boek dat Celie erover schreef, met als vervolg: *Ondergesneeuwde gevoelens bij kinderen en jongeren*.

Het gaat bijna altijd om zeer gevoelige kinderen, ervaart ook Celie in haar praktijk, kinderen die zich onbegrepen voelen, die zich hebben afgesloten. Maar niet op die gevoeligheid concentreert zij zich. Waarom stelden die gevoelige kinderen het eerst wel goed, maar worden ze onhandelbaar, agressief, hyperactief of juist apathisch? Labels als ADHD of een autismespectrumstoornis voldoen niet, want ook die leggen de verantwoordelijkheid weer bij het kind. Wat schort er aan de wereld waarin het kind opgroeit?

'Een kind gaat in verzet. Iwert, een peuter van twee en een half, schopt zijn moeder ziedend tegen de schenen en klampt zich dan letterlijk aan haar dij vast. Hij eet niet meer. Hij houdt zijn stoelgang op. Hij krijgt haaruitval en knobbels in de nek. Dat kind blokkeert volledig. Hij moet worden opgenomen in de pediatrie. Toch vragen de ouders zich niet af: wat zit hierachter? Zijn ouders zijn pas gescheiden.'

'Ach, het trekt wel bij, zegt de vader. Kinderen zijn flexibel. Hij moet het gewoon worden, mevrouw.' Iwert zat gevangen in een vechtscheiding. Hij werd in co-ouderschap heen en weer geslingerd, begeleid door ruzies. Hij kreeg geheimpjes over en weer te horen.

Stoute kinderen worden gestraft. 'Een hoopje mens, een hoopje kind, gekwetst kind', schrijft Celie, 'gebogen rugje, in foetushou-

ding op de speelmat, met verongelijkte smoel naar je kijkend, kwaad, of gewoon grienend in een hoekje. Hoopjes kind. De meesten hebben een signaal gegeven. Ze beten, klopten, krabden, sloegen, waren ontploft, weggelopen, hadden afscheidsbrieven geschreven.' Maar in elk hoopje zit kracht.

De meesten van die kinderen moeten eigenlijk door een rouwproces heen, zo beschrijft Celie het. 'Zoveel kinderen krijgen al op jonge leeftijd te kampen met verlies. Ze verliezen een nest, door scheiding, meer dan een op drie van de gezinnen, door de dood van een ouder, in de opvang, door pestgedrag. Co-ouderschap is vooral een hele zware formule. Het is verbazingwekkend hoezeer kinderen in onwetendheid gehouden worden over fundamentele veranderingen in hun leven. Plotseling gaan de ouders uit elkaar. Of mama zegt: dit is nu mijn nieuwe vriend, we gaan bij hem wonen. De ouders houden hun kind zolang mogelijk onwetend omdat ze het niet willen kwetsen. Dat is de mythe waarmee ze leven. Ze verbijten hun tranen en verdriet, ze lachen vals, terwijl het kind natuurlijk feilloos de storm voelt, zelf zijn verdriet verbijt. Lieg nooit tegen je kind over je emoties. Het voelt zich alleen maar onveilig.'

Soms leven de kinderen vele jaren met hun onverwerkte rouw. Tot ze blokkeren. Celie: 'Moet je dat dan een depressie noemen? Vorige week zei een 15-jarig meisje tegen mij: "Ik moest met iemand spreken. Ik moest. Ik was in mijn polsen aan het krassen en ik voelde dat ik de volgende keer dieper zal snijden." Dat is een prachtmeid die zoveel mogelijkheden en kracht in haar leven heeft.'

Natuurlijk zijn kinderen flexibel, zucht Celie. 'Maar ze moeten grond onder de voeten hebben. Een nest, waarin ze verbondenheid voelen. Ik heb het dan over fundamentele dingen: tijd om samen te spelen, met elkaar te eten en te praten, om elkaar te voelen, vast te pakken en graag te zien. In dat nest is vertrouwen. Dat is het meest fundamentele dat je een kind kunt geven. Ik hoor kinderen zeggen: ik weet niet of mijn mama en papa mij graag zien. Dan breekt ook mijn hart.'

Celie houdt niet van grote uitspraken over de ongevoeligheid van deze tijd. 'Maar jongeren leven in de mythe van de onkwetsbaarheid. Gevoeligheid is voor mietjes. Wie gevoelens toont, zal erop gepakt worden. Je moet sterk zijn, krijgen ze te horen. Vooruit gaan in het leven.'

In een maatschappij die zoveel meer met verlies te kampen krijgt. En in een maatschappij die stress zo prestigieus vindt. 'De kinderen moeten soms erg veel signalen geven voor de volwassenen willen zien dat er iets ernstig scheef zit.'

Piraat

'Ik zag wel hoe boos hij soms was, maar ik ving de signalen niet echt op', zegt Nele, de moeder van Maarten. Maarten heeft een warm nest, ouders die hem begrijpen en vertrouwen geven. En toch blijft het een beproeving, zoals opnieuw naar school gaan na de vakantie. Maandag haakte hij af. Hij kwam dinsdag naar huis met zware hoofdpijn en koorts. Te ziek. Na veel praten en overtuigen ging hij woensdag terug. Ook de nachtmerries komen terug, het slaapwandelen, de snelle irritatie. De wereld met alle geweldsbeelden is niet buiten te sluiten. 'Ik ben bang voor zijn puberteit', zegt Nele. 'Je moet ze loslaten. Maar wat zal er dan gebeuren?' 'Elke avond lig ik in bed te denken', zegt Maarten, 'over wat ik allemaal moet verbeteren. Ik overloop mijn lijst. Hiermee begin ik volgende week, en dat andere is voor volgende maand. In mijn droom maak ik plannen, ik word een ridder die ten strijde trekt, of een piraat. Ik weet waar de schat ligt. En dan ben ik de dinosaurus. Ik ben de woeste pachycephalosaurius, een planteneter, maar met een dikke schedel om kopstoten uit te delen. Zo val ik in slaap.'

Lut Celie, 'Luister nu eens naar mij!', Van Halewijck
Elaine Aron, 'Het hoogsensitieve kind', Archipel

ONLINE

Kinder- en jongerentelefoon, anoniem op het gratis nummer 102 en op www.kjt.org.

DAN ROEPT
HIJ: 'IK WIL
NIET MEER
LEVEN. IK
GA ZELF-
MOORD PLE-
GEN'